

Lyckad snålförnygring

REPORTAGE: MATS HANNERZ

SKOGSSÅDD MED GRAN är en förbisedd metod som kan sänka förnygringskostnaden rejält. Carl Johan Robsahm använde metoden och tvekar inte att göra det igen. Han sparade femton tusen kronor och en veckas arbete genom att så granen i stället för att plantera den.

Den fem hektar stora förnygringsytan sluttar svagt mot öster. Längre ut övergår sluttningen till en brant som störtar ner i Rottnaälven, femtio meter nedanför oss. Utsikten är milsvid och när vi kisar kan vi ana kyrktornet i Torsby i horisonten.

Vi befinner oss på skogsskiftet Långmyren, söder om Lekvattnet i västra Värmland. Skogsägaren Carl Johan Robsahm är inte främmande för att experimentera med nya metoder. När den gamla granskogen höggs ner för åtta år sedan ville han prova om det inte gick att spara in på plantkostnaden.

IDAG STÅR VI PÅ ETT HYGGE som på håll ser ut att ha mest krustätel, hallon och björksly. Går vi närmare ser vi däremot granplantor i förvånansvärt jämna förband. I något fall hittar vi dubbelplantor som vittnar om att de har kommit upp genom sådd. Men de flesta plantor stoltserar en och en.

– Den här förnygringen är definitivt godkänd, säger Carl Johan. De få luckor som finns bland granarna fylls igen med björk. Visst skulle plantorna ha varit större om jag hade planterat. Jag förlorar några års tillväxt, men det tycker jag inte motiverar den högre kostnaden för plantering. Och plantorna håller än så länge jämn takt med björken.

Sådden gjordes tillsammans med en grannfastighet. Tre personer gick direkt efter markberedaren och strödde ut frön i fläckar med jämna avstånd.

– Min idé var att om vi sådde i den färska markberedningen skulle vi få en naturlig nedmyllning. Dessutom hade vi full koll över var vi hade sått, eftersom vi följde med i samma takt som markberedaren.

PÅ EN DAG LYCKADES HELA laget så både Carl Johans hygge och ett lika stort hos grannen.

Det första året var han rädd att sommarens skyfall skulle ha spolat bort många frön. Och det visade sig stämma på den del av hygget som var brantast. Men på resten av hygget syntes gröna grantussar i såddfläckarna redan samma höst.

– De delar som inte lyckades var jag tvungen att hjälpplantera tre år senare. Men trots det hamnade jag långt under vad en plantering hade kostat, säger Carl Johan.

I år passade han på att förnygra ett 2,5 hektar stort hygge intill, också det med sådd.

– Den här gången gjordes markberedningen på hösten och sådden på våren. Så nu fick jag hjälpa till med nedmyllningen av fröna själv.

En kratta från Granngården, en investering på 50 kronor, var allt som behövdes. Den enkla och billiga utrustningen ser Carl Johan som en stor fördel för metoden. Nu slapp han hela apparaten kring planteringen: hämta plantor på släpkärra, sköta vattningen, bära ut plantor och redskap till hygget och genomföra det tidsödande planteringsarbetet.

– Fröna hade jag i en filmburk där jag hade gjort ett lagom stort hål. Det gick lätt att skaka ut 10-20 frön till varje fläck, berättar han.

EN ANNAN FÖRDEL MED SÄDDEN var att han klarade snytbaggen.

– Jag såg inga snytbaggegnag på plantorna. Det verkar som om snytbaggen inte var intresserad av de små

CARL JOHANS RECEPT FÖR GRANSÅDD

• Så direkt efter markberedaren. Då får du en fin nedmyllning och har kontroll över var det är sått. Men ni behöver vara flera för att hålla jämn takt med markberedaren – den far fram snabbt över ett hygge!

• Så 10-20 frön per fläck. Det motsvarar ungefär 2 hekto frö per hektar.

• När plantorna har kommit upp kan gräset behöva trampas ner.

• En plantröjning kan behövas om många plantor har kommit upp i samma fläck.

• Undvik att så i branta partier – där kan fröna lätt spolas bort.

såddplantorna. Annars har vi stora problem med snytbagge på den här skogen.

NÅGON PLANTRÖJNING HAR Carl Johan inte gjort än, utan den får anstå tills det är dags för en ordinarie ungskogsröjning.

– Visst skulle man kunna plocka bort en del granplantor i några täta fläckar redan nu, men oftast ser det ut som om en planta tar överhanden. Så naturen sköter plantröjningen själv.

Nästan all såddforskning har utförts med tallfrö. Men vad säger forskningen om sådd med gran?

– Den har ett lite dåligt rykte, men det tror jag är oförtjänt, säger Ulfstand Wennström, såddexpert på Skogsforsks fältstation i Sävar. Visst är det större chans att lyckas på tallmark än på bördig granmark, men när vi jämför trädslagen på samma mark klarar sig granen hyggligt i konkurrensen.

HAN HAR JÄMFÖRT GRAN- OCH TALLSÅDD i försök i Västerbotten och Västernorrland. Granen hade en lika bra frögroning som tallen, och växte lika bra under det första året.

– Men efter fem år var tallarna högre än granarna. På dessa ytor ser det ut som granen halkar efter. Tallen är ju en pionjärart som växer snabbare i början. Detaljstuderar man de två inmätta försöken, som båda är anlagda på tallboniteter, ser man att granen kommer fint i fuktigare partier. Vi får se om det lossnar för granen på längre sikt.

– Jag vill varken rekommendera eller avråda från gransådd, säger Ulfstand. Våra svenska erfarenheter tycker jag är goda, däremot brukar man i Finland säga att det går sämre med sådd av gran. Men prova gärna i mindre skala för att öka erfarenheten.

– Det borde finnas en potential att ståndortsanpassa sådden bättre, menar han också. Om man använder

både gran och tall vid maskinell sådd kan man på samma hygge så gran i svackor och på bördigare partier, och tall på krön och torrare partier.

ÄVEN PÅ SKOGBOLAGEN ÄR man intresserad av gransådd. Finnvid Prescher är ansvarig för fröhandeln vid Svenska Skogsplantor, ett dotterbolag till Sveaskog.

– I början av 1990-talet var det ett stort intresse för gransådd i södra Sverige, berättar han. Men resultatet var i och för sig inte så lyckat, så metoden dog mer eller mindre ut i Götaland. Gransådderna lyckades i princip bara om de gjordes under skärm.

Däremot praktiserar Sveaskog gransådd på flera platser i Bergslagen. Granen sås då i blandning med tallfrö i lika delar. Finnvid uppskattar att man levererar 50-100 kilo granfrö till sådd varje år. Det kan jämföras med de cirka 2 ton tallfrö som används till skogsådd varje år.

– I Bergslagen har vi kört metoden i tre år nu. Det är dags att följa upp resultaten.

Finnvid höjer dock ett litet varnande finger för sådd som föryngringsmetod.

– Tänk på att resultaten är extremt beroende av vädret. Och glöm inte kostnaden för plantröjning!

SÅDD ELLER PLANTERING?

Carl-Johans kalkyl för sitt 5,5 hektar stora hygge.

	Sådd	Plantering
Markberedning	10.500 kr	10.500 kr
Granfrö	3.700 kr	
Plantor för hjälpplantering	8.900 kr	
Plantor		27.500 kr
Arbete med sådd/plant.	1,5 dagsv.	11 dagsverken
Arbete med hjälpplant.	3 dagsv.	
Summa, markberedning och material	23.100 kr	38.000 kr
Summa, eget arbete	4,5 dagsv.	11 dagsv.